

RAÁB RENÁTA

János főherceg és az 1848-as schleswigi krízis

A stájer herceg

János főherceg életéről, politikai pályájáról, de leginkább 1848-as tevékenységéről nehéz akár csak újabb mozzanatot is írni, hiszen mind az osztrák, mind a magyar történetírás érdeklődésének folyamatosan középpontjában állt-áll. Míg a magyarok leginkább 1848-as bécsi és frankfurti politikai tevékenységére koncentrálnak, az osztrákok főként „Stájerország-Ausztria Széchenyijét” tisztelik személyében.¹ A frankfurti német nemzetgyűlés döntéshozói amikor 1848. június 29-én az egyik legkedveltebb és legpolgáribb Habsburgot német birodalmi kormányzóvá választották, a nagypolitikai megfontolások mellett, a „stájer herceg” személyes kvalitásait, nyugat-európai utazásai során szerzett nemzetközi tapasztalatait és addig számos területen nyújtott gyakorlati teljesítményét is figyelembe vették. Joggal fűztek reményeket a grázi Joanneum alapítójához, az ausztriai vasútépítés úttörőjéhez, hiszen a főherceget Európa-szerte ismerték ipari, mezőgazdasági, tudományos és kulturális téren megvalósított reformjairól, modernizáló közhasznú tevékenységéről és újító mentalitásáról, amelyet legfőképpen a műszaki és gazdasági szférában igyekezett és tudott érvényre juttatni.² Joggal számítottak arra, hogy a reformkedvelő és korának vívmányaival rokonszenvező főherceg a politika területén is kamatoztatni fogja ezeket a tulajdonságait. Frankfurtban nemzetközi legitimációt, azaz a német egység esélyeinek növekedését és a német nemzetgyűlés politikai mozgásterének bővítését várták János főherceg birodalmi kormányzóvá való kinevezésétől. Miközben sokan és sokat írtak János főherceg frankfurti szerepéről és tevékenységéről – amely végül a nemzetgyűlés bukása után a porosz és osztrák rivalizálás küzdelmében immár az osztrák miniszterelnök-külgügyminiszter Felix zu Schwarzenberg herceg eszközeként a passzív jelenlétre és a porosz uniós tervek blokkolásra korlátozódott –, keveset tudunk arról,

1 *Alexander Novotny*: Erzherzog Johann und der Staat. (Auszug). In: Bericht über den 10. Historikertag in Graz 1970. Graz, 1970. 80.

2 *Anton Adalbert Klein*: Erzherzog Johann von Österreich. Österreich in Geschichte und Literatur 3(1959) 129–139.

hogy miként fogadta ő maga saját kinevezését, hogyan készült a feladatra és működése lelegején milyen kihívások érték azzal az ügyvel kapcsolatban, amelynek során azonnal a nemzetközi diplomácia látókörébe került. Az „ügy” természetesen a schleswigi dán–német háború volt, amely az újdonsült birodalmi kormányzónak a frankfurti tűzkeresztséget jelentette.³

A schleswigi krízis okai

Az amúgy is mozgalmas 1848. esztendőben a nagyhatalmak diplomatái kénytelenek voltak Észak-Európának is figyelmet szentelni, hiszen Dániában a dánok és németek között olyan polgárháború folyt, amely több alkalommal is az európai eszkaláció veszélyét hordozta magában. A háború tárgya Schleswig hercegség államjogi hovatartozása volt, amelynek adminisztratív és békés úton való tisztázása a hercegséggel kapcsolatos középkori eredetű államjogi dokumentumok alapján a kortársak (és az utókor) számára is reménytelennek tűnt. Az 1848-as háború számai az 1814-es bécsi kongresszusig vezethetők vissza, amikor is Napóleon utolsó szövetségesét, a Dán Monarchiát büntetésképpen harmadrangú állammá süllyesztették, területileg megcsonkították és államjogilag átszervezték.⁴ Norvégia lecsatolása után Dánia gyarmatai és társországai nélkül egy 58 000 km²-es gyöngye, sebezhető királysággá vált. A kongresszus döntéshozói ugyanakkor biztonságpolitikai szempontokból kiindulva ügyeltek arra, hogy a nagyhatalmak által könnyen kontrollálható királyság integritása zavartalan legyen és az európai egyensúly egyik pillérévé váljon, vagyis a stratégiaileg fontos Balti-tenger kijáratát felügyelje. Az újonnan megszervezett dán egységállam egymással szoros kapcsolatban levő, de földrajzilag jól elhatárolható részekből állt. A királyság területét délről a Kongeå folyó túloldalán húzódó Schleswig hercegség határolta. Schleswig hercegséget délen az Ejder folyó választotta el az Elbáig húzódó német Holstein hercegségtől. Norvégia elvesztése, valamint a kompenzációként Holstein, illetve Lauenburg német hercegségek Dániához csatolása után megnőtt Dániában a német nemzetiségűek száma. A dán király, aki egyben Holstein és Schleswig hercege is volt, Kopenhágában egy kettős monarchia fölött uralkodott, amely egy északi (dán) és egy déli (német) részre tagolódtott, míg Schleswigben találkozott és keveredett a kettő. Az újjáalakított Dán Monarchia államjogi helyzetét bonyolította, hogy német területeit, Holstein és Lauenburg

3 Mivel tanulmányom forrásanyagát a koppenhágai osztrák követ, ill. a bécsi dán követ 1848. júliusi és augusztusi jelentései képezik, természetesen nem tudja a főherceg schleswigi politikáját a teljesség igényével bemutatni, ill. az ügyvel kapcsolatos összes reakcióját, intézkedéseit egészében vizsgálni. Mégis, a dán források bevonásával a tanulmány igyekszik a János főherceg frankfurti szerepével kapcsolatos eddigi ismereteket kiegészíteni, valamint a birodalmi kormányzóval szemben megfogalmazódott dán szempontok és elvárások ismertetésével egy újabb kutatási irány lehetőségére felhívni a figyelmet.

4 *Georg Nørregård: Danmark og Wienerkongressen 1814–15. København, 1948.*

hercegségeket Klemens Metternich herceg beléptette az újonnan létrehozott és lényegében osztrák irányítás alatt álló konföderatív jellegű Német Szövetségbe.⁵ Ez a döntés hosszútávon jelentős mértékben korlátozta a Dán Monarchia függetlenségét, hiszen a retrográd erők vezette Német Szövetségben való jelenlét (azaz a Holstein és Lauenburg hercegségek feletti kettős szuverenitás) jelentős mértékben csorbította az abszolutista dán király döntési szabadságát és fékezte Dánia belpolitikai fejlődését is. Mindaddig, amíg Ausztria elég erős volt ahhoz, hogy kontroll alatt tartsa szövetségbeli riválisát, Poroszországot, Dániát délről nem fenyegette veszély. Azonban az 1834-ben létrejött Német Vámszövetség gazdasági expanziójának erősödésével és Ausztria Szövetségen belüli pozíciójának fokozatos gyengülésével egyenes arányban vált mind hangosabbá a porosz-német követelés: Dániát flottájával együtt be kell léptetni a Vámszövetségbe. Ha pedig önszántából nem hajlandó Németország tengeri államává válni, akkor kényszeríteni kell rá! A kívülről érkező követelés hamarosan Dánián belül is visszhangra talált.⁶

Schleswig-holsteini és ejderdán szembenállás

A Németországhoz való csatlakozás jelszavát a Dánián belül létrejött német nemzeti-liberális, az úgynevezett schleswig-holsteini párt igyekezett ideológiai és történeti-államjogi érvekkel alátámasztani. A párt hívei az 1460-as ribei szerződésre hivatkozva azt állították, hogy Schleswig és Holstein hercegségek szétválaszthatatlanul összetartoznak, önálló államot képviselnek a dán királysággal szemben és az egyesült Schleswig-Holstein nincs alávétve az 1665-ös dán trónöröklési, azaz nőági örökösödési törvénynek. (Ez utóbbi kérdés azért vált aktuálissá, mert VII. Frederik dán uralkodónak nem volt fiúörököse.) A válasz nem sokáig váratott magára, hiszen a schleswig-holsteini párt ellensúlyaképpen szinte azonnal létrejött a dán nemzeti-liberális úgynevezett ejderdán párt, amelynek már a neve is jelezte külpolitikai programjának célját. A párt ugyanis azt hirdette, hogy Dánia ott végződik, ahol Németország kezdődik, vagyis a Schleswiget Holsteintől elválasztó Ejder folyónál. Az ejderdánok azt hirdették, hogy Schleswig, mint dán hercegség államjogilag a királyság része, azaz semmi köze Németországhoz és szó sincs a németek által hirdetett perszónálunióról. Az ejderdán párt a német Holstein hercegségben viszont a dán nemzetállam kialakításának legfőbb akadályát látta, így készen állt arra, hogy átadja a területet az egységesülni vágyó fiatal Németországnak. Az ejderdán párt az 1460-as ribei

5 Metternich ezzel a döntéssel – amely egyezett az orosz, brit és francia elképzelésekkel is – az északnémet hegemoniára törekvő porosz riválist igyekezett féken tartani és megakadályozni, hogy erős német tengeri hatalommá alakuljon. A stratégiailag fontos dán területekre és a kieli kikötőre pályázó porosz vezetés így egyelőre kénytelen volt elnapolni a kérdést.

6 *Troels Fink*: Omkring Ejderpolitikens udformning. Danmarks forhold til Holsten og til det tyske forbund omkring 1840. Jyske Samlinger 1(1950–1952) 93–106.

szerződéssel ellentétben az 1721-es nemzetközi garanciákra hivatkozott, amikor is az északi háború lezárásakor Anglia és Franciaország (valamint 1767-ben Oroszország) is garantálta IV. Frederik dán királynak Schleswig hercegség birtoklási jogát. Schleswig vitatott államjogi hovatartozása lassanként megoldhatatlan problémává nőtte ki magát az európai kabinetek körében, ugyanis a schleswigi kérdés egyszerre hordozott magában alkotmány- és államjogi konfliktust, trónöröklési bizonytalanságot, biztonságpolitikai veszélyeket, illetve nacionalista szembenállást. A Dán Monarchia 1848 tavaszára Európa egyik puszkaporos hordójává vált.

Forradalom és polgárháború Dániában

A februári párizsi események hírére és az ejderdán párt nyomására március 21-én megdőlt Koppenhágában is az abszolutista államrendszer. VII. Frederik dán uralkodó hozzájárult az első felelős dán, az úgynevezett márciusi minisztérium megalakulásához, amely a magyar Batthyány-kormányhoz hasonlóan koalíciós jelleget öltött. A koppenhágai események hírére a schleswig-holsteiniek is megalakították Kielben a hercegségek ideiglenes forradalmi kormányát, amely fő támaszát a szintén forradalmi változásokon átesett déli szomszédjában kereste és találta meg. Az ideiglenes kormány már március 28-án a Német Szövetséghez fordult, hogy kérvényezze Schleswig Szövetségbe való felvételét, egyidejűleg pedig külön kérte az északnémet államok, Poroszország, Hannover, Mecklenburg-Schwerin, Mecklenburg-Sterlitz, valamint Braunschweig kormányainál a dánok elleni katonai segítségnyújtást. Annak érdekében, hogy a schleswig-holsteiniek biztosítsák az állandó és szoros kapcsolattartást Frankfurttal, elküldték Rudolf Schleident a Szövetségi Gyűléshez, aki az ideiglenes kormány képviselőjeként aktív szerepet vállalt majd az első német nemzetgyűlés munkájának előkészítésében. A schleswig-holsteini ideiglenes kormány politikája eredményeképpen a két hercegség és az alakuló nemzetgyűlés sorsa mindinkább összefonódott, amely az események utólagos ismeretének birtokában kétségkívül tehertételt és nemzetközi elszigeteltséget jelentett a német egység ügyét zászlajára tűző frankfurti parlamentnek. Miután a Szövetségi Gyűlés április 4-én a dán kérdés intézését Poroszországra bízta, április 12-én pedig elismerte a kieli ideiglenes kormányt és kimondta Schleswig azonnali felvételét a Német Szövetségbe, Poroszországot már semmi nem akadályozta abban, hogy zavartalanul folytassa az április elején önkényesen megkezdett, Dánia elleni hadműveleteket. Poroszország április 16-án felszólította Dániát, hogy két napon belül ürítse ki Schleswigit. Mivel a dánok nem tettek eleget a porosz felszólításnak, Friedrich Heinrich Ernst Wrangel tábornok április 23-án megtámadta, majd elfoglalta a hercegséget. Amikor május 2-án a poroszok Jütland, vagyis a dán királyság határát is átlépték, a dán diplomácia aktív tevékenységbe kezdett. A Német Szövetség beavatkozásával a polgárháború európai kérdéssé vált, amelynek a nagyhatalmak kiemelt figyelmet szenteltek.

Nagyhatalmi reakciók

A dán kormány elsőként a liberális *Angliához* fordult fegyveres segítség reményében. Henry John Temple Palmerston brit külügyminiszter azonban – ügyelve a német-szimpatizáns Viktória királynőnek és német származású férjének, valamint a dán-párti ellenzéknek, illetve dán-szimpatizáns hazai közvéleménynek tett gesztusok egyenlő arányára – elzárkózott a fegyveres beavatkozástól és kizárólag a semleges diplomáciai békeközvetítést ajánlotta fel. Ugyan Palmerston mindent megtett a háború eszkalálódásának megakadályozása érdekében, még legindulatosabb jegyzékeiben is csak az orosz flotta beavatkozásával volt hajlandó fenyegetni, de soha nem a brit haditengerészettel.⁷ A másik nyugati nagyhatalommal, *Franciaországgal* szemben kezdetben óvatos volt a dán diplomácia, hiszen a köztársaságot ekkor még nem ismerte el a korabeli Európa. 1848 májusában a schleswigi háború azonban jó alkalmat kínált a francia kormánynak, hogy kilépjön a február óta tartó európai izolációjából és csatlakozzon a mind egységesebbé váló poroszellenes állásponthez. Jules Bastide, az új francia külügyminiszter a Schleswig és Elzász helyzete közti analógiára hivatkozva hivatalosan is állást foglalt a dánok mellett.⁸ Anglia visszafogottságának és Franciaország negatív európai megítélésének volt a következménye, hogy a dán nemzeti-liberális kormány minden ellenérzése dacára *Oroszországhoz* és a bomlás szélén álló *Ausztriához* kezdett közeledni, hiszen ez a két hatalom volt leginkább érintett abban, hogy Poroszországot és a hozzá kapcsolódó német egységtörekvéseket megállítsa. Wrangel jütlandi bevonulásáról értesülve Oroszország 1848. május 8-án háborúval fenyegette meg Berlint, amennyiben nem vonja ki csapatait a dán királyság területéről. Az orosz cár számára nyilvánvaló volt, hogy egy erős tengeri nagyhatalom elzárhatja a balti-tengeri kijáratokat az orosz hajók előtt. Határozott diplomáciai fellépésével szerette volna megelőzni, hogy Dánia egy skandináv unióba, vagy a Francia Köztársaság karjaiba vesse magát, illetőleg Észak-Európa területi átrendezése precedenst jelentsen más európai államoknak. A legnehezebb helyzete talán Ausztriának volt, hiszen a császári állam, amely nemcsak európai nagyhatalom, hanem a Német Szövetség elnöki hatalma is volt, egyszerre akarta megőrizni a Pentarchián belüli európai nimbuszát, illetve a német közvélemény és német államok közötti tekintélyét is. Ezért az első pillanattól fogva „szigorúan semleges” politikai irányvonalat képviselt a schleswigi kérdésben. Bár Ausztria nagyhatalmi érdeke egyértelműen azt kívánta volna, hogy a poroszellenes orosz, angol és francia front mellé felsorakozva a Dán Monarchia integritásának megőrzéséért küzdjön, németországi kötelezettségei

7 *Holger Hjelholt*: British Mediation in the Danish–German Conflict 1848–50. I–II. København, 1965–1966. (Historisk-filosofiske Meddelelser udg. af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab 41–42.)

8 *Alexander Scharff*: Schleswig-Holsteins Erhebung im Spiegel französischer Akten. In: *Uő*: Schleswig-Holstein in der deutschen und nordeuropäischen Geschichte. Gesammelte Aufsätze. Stuttgart, 1969. (Kieler Historische Studien 6.) 121–143.

miatt nem nyilvánulhatott meg elég határozottan és egyértelműen a kérdésében. Ezért az osztrák kormányok a schleswigi ügyben a hallgatásra, a minden hársány, kezdeményező, markáns politikai állásfoglalástól mentes semleges magatartásra utasították érintett követeiket, képviselőiket. Ezt a politikát kellett a Frankfurtba siető János főhercegnek is magáévá tenni.

A Wrangel-féle incidens és következményei

Az orosz cár fent említett május 8-i jegyzéke elérte a kívánt hatást, hiszen Berlinbe érkezésének pillanatában – május 18-án – a porosz kormány kiadta a parancsot Wrangelnek a Jütlandból való azonnali kivonulásra és Schleswigben a Flensburg–Aabenraa–Tønder demarkációs vonal elfoglalására. Az orosz jegyzék azonban nemcsak hogy leállította a hadműveleteket, de tárgyalóasztalhoz is kényszerítette a feleket. Londonban május 18-án kezdődtek meg hivatalosan a béketárgyalások, de miután még július közepére sem közeledett a két fél álláspontja, a dán kormány egyelőre lemondott a békealapban való megegyezésről és csupán egy fegyverszünet megkötését tűzte ki célul. Svéd kezdeményezésre június 24-én mind a porosz, mind a dán kormány elfogadta, hogy a fegyverszüneti tárgyalások színhelyét Londonból áttegyék Malmöbe. Ezt követően július 2-án született is egy három hónapos fegyverszüneti megállapodás, amely azonban soha nem lépett életbe. Malmöben ugyanis megállapodtak abban, hogy a két fél főparancsnoka is – dán részről Hans Christoph Georg Frederik Hedemann tábornok, porosz részről Wrangel tábornok – aláírja a fegyverszünetet. A dánok ezt formalitásként kezelték, ezért annál nagyobb volt a meglepetés, amikor július 14-én a Kolding közeli Bellevue kastélyban Wrangel megtagadta az aláírást arra hivatkozva, hogy az aláírási jog a július 12-én hivatalba lépő német birodalmi kormányzót, János főherceget illeti meg. Ezt követően július 24-én megszakadtak a tárgyalások és a háború újra elkezdődött. János főherceg egyszerre lett ürügy és kulcsfigura, mindennek következtében hirtelen a schleswigi háború fókuszában találta magát éppen az események egyik legérzékenyebb időszakában.⁹

A Wrangel-féle incidens után ismét ránehezedett a nemzetközi nyomás Berlinre. Oroszország nyíltan kijelentette, hogy addig nem ismeri el a német központi hatalmat, amíg nem ratifikálja a fegyverszünetet. Oroszország meg volt győződve arról, hogy a schleswig-holsteini ügyet addig nem lehet megoldani, amíg Poroszország nem szakítja meg kapcsolatát a frankfurti német nemzetgyűléssel. Július 4-én Karl Robert Vasziljevics Nesselrode gróf kancellár, az orosz külügyek irányítója jegyzékben figyelmeztette Berlint: „Igazán visszaélnék a türel-

⁹ János főherceget már 1848. ápr. 13-án igyekezett a kiel-i ideiglenes kormány küldötte, Reventlow-Farve gróf a schleswig-holsteini törekvések támogatására megnyerni, de a találkozó elmaradt, ugyanis János főherceg ebben az időben Tirolban éppen népfelkelést szervezett. (Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 33., 1848. ápr. 14., N° 35., 1848. ápr. 16. Rigsarkivet København [= RK] Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.)

münkkel és nem tudjuk elégszer elismételni Poroszországnak, hogy a német demagógok akaratának való vak alárendeltsége folytán a dolgokat egy olyan pontig hagyja eljutni, amikor már lehetetlen lesz számunkra, hogy fenntartsuk vele szemben defenzív magatartásunkat. Ezt pedig mi a szívünkön viseljük. Ha a fegyverszüneti egyezményt nem sikerül tető alá hozni, Dánia a segítségünket fogja kérni. Visszautasíthatjuk ezt? Hagyhatjuk-e, hogy szemünk láttára romba dőljön egy olyan monarchia, amelynek létezése elengedhetetlen Észak-Európa egyensúlyának fenntartásához?”¹⁰ Wrangel renitens viselkedése után Palmerston eddigi semleges álláspontja is Dánia javára módosult. Ugyan nem fenyegetett háborúval, mint Oroszország, de követelte Poroszországtól Wrangel azonnali leváltását és a tárgyalások újrafelvételét. Anglia ugyan tudott János főherceg birodalmi kormányzóvá való kinevezéséről, de a brit vezetés számára Németországot Poroszország és nem a központi hatalom jelentette, így a háború felelősségét is Berlinen kérte számon.¹¹ A francia válasz sem váratott magára, hiszen a párizsi kormány ekkor emelte követi rangra koppenhágai ügyvivőjét, Adolphe Dotézac-ot. De Poroszországot nemcsak a nagyhatalmak sürgették, hanem 85 gdański hajótulajdonos és kereskedő is az engedelmesség felmondásával fenyegette meg a porosz kormányt, ha nem köti meg azonnal a fegyverszünetet.¹² Az észak-német lapok pedig nyíltan cikkeztek az ellen, hogy ők viseljék a háború költségeit. „Nem fogjuk feláldozni tengeri kereskedelmünket csak azért, hogy egy népnek teljesítsük dédelgetett vágyait” – olvasható a *Vossische Zeitung* augusztusi számában.¹³ A Pál-templom schleswig-holsteini liberálisai azonban hajthatatlank voltak, hiszen ők az új Németország jövőjét a schleswigi ügyszökhöz kötötték és a dán háborún „tesztelték” a német egység sikerét vagy kudarcát.¹⁴ Tézisükké vált, hogy Schleswig nélkül nem lehet birodalmat alapítani. A Pál-templom háborús elszántsága viszont egyre jobban megnehezítette Poroszország számára a döntést, hiszen a frankfurti nemzetgyűlés kezének elengedése, a fegyverszünet népszerűtlen intézkedéseinek kivitelezése német „küldetését”, a tervezett németországi vezető szerepet veszélyeztette, míg az európai hatalmak egységes fellépése egy nagyhatalmi koalíciós háború rémképével fenyegette. Poroszország Európa és Németország prése között egy harmadik úttal kísérletezett. Nem először és nem utoljára a megoldást Ausztriában kereste, azaz az általa elkezdett háború felelősségének Ausztriával való megosztásában. Ehhez kitűnő alkalmat kínált a régenssé választott Habsburg megjelenése. A porosz kormány 1848. júli-

10 *Randolf Oberschmidt*: Russland und die schleswig-holsteinische Frage 1839–1853. Frankfurt am Main, 1997. 114.

11 *Volker Weimar*: Der Malmöer Waffenstillstand von 1848. Neumünster, 1959. (Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins 40.) 30.

12 I. m. 20. Panaszuknak reális alapja volt, hiszen míg 1847. jan. 1. és jún. 30. között 2588 német hajó haladt át a Sund-on, a dán blokádkövetkeztében 1848-ban ugyanezen időszak alatt csak 566.

13 Idézi *V. Weimar*: i. m. 56.

14 *Günther Vollstein*: Das „Grossdeutschland” der Paulskirche. Nationale Ziele in der bürgerlichen Revolution 1848/49. Düsseldorf, 1977. 24.

us 27-én Gustav Friedrich Eugen von Below tábornokot elküldte János főherceghez Bécsbe, hogy megkapja a nemzetgyűléstől a fegyverszünet megkötéséhez szükséges teljhatalmat. János főherceg is meg volt győződve a fegyverszünet szükségességéről, de frankfurti miniszterei nélkül nem akart dönteni. Jánosnak köszönhetően az a porosz kísérlet, hogy leválassza a birodalmi kormányzót kormányáról és parlamentjéről, megbukott. Ezt követően a frankfurti birodalmi minisztérium a teljhatalmat csak feltételekkel adta át Poroszországnak,¹⁵ sőt háborús elszántságát bizonyítandó, július 30-án elrendelte egy 32 000 fős délnémet csapat északra vonulását.¹⁶ A központi hatalomnak ez az intézkedése tovább fokozta a nemzetközi feszültséget, ugyanis válaszlépésként Dánia augusztus 1-jén augusztus 15-i hatállyal kiterjesztette a blokádot Stralsundra, Greifswaldra, az Elba, Weser és Jahde folyók torkolataira.

János főherceg a dán diplomácia és a frankfurti nemzetgyűlés szorításában

Ebben a feszült helyzetben nagy jelentősége lett a dán diplomácia számára a dán követ, Henrik Bille-Brahe bécsi, illetve az osztrák nagykövet, Maximilian Theobald Joseph Vrints von Treuenfeld báró koppenhágai jelenlétének, akik mindekelőtt János főhercegre figyeltek. Bille-Brahe már július 2-án tájékoztatta a dán külügyminisztériumot, hogy „János főherceget meg fogják választani Németország elnökének, régensének, vagy valami másnak, attól függően, hogy éppen mit kiáltottak ki Frankfurtban.” Véleménye szerint azonban nem fogja elvállalni, hiszen ez a „finom, méltóságteljes és disztिंगvált herceg túlságosan is szereti hazáját és uralkodóját ahhoz, hogy magukra hagyja őket egy olyan pillanatban, mint a mostani”.¹⁷ Ezen kívül Bille-Brahe nem tartja őt eléggé szigorúnak ahhoz, hogy „ott, ahol a politikai szenvedélyek elszabadultak” helyt tudjon állni. „Túlságosan ragaszkodik a Habsburg-házhoz, megvan benne minden finomság és atyai érzelem; a Nagy Károly-i kard a kezében nem fog elég erősen lesújtani a bűnösre.” Ha pedig mégis elvállalja – írja a követ –, „különleges népszerűsége csorbát fog szenvedni”.¹⁸ Mindezek után Bille-Brahe ugyancsak meglepődött, amikor János főherceg mégis elvállalta a felkérést és „otthagya azt a szép művet, hogy az Osztrák Monarchiát újraélessze [...] mindezt egy olyan csá-

15 A feltételek meglehetősen irreálisak voltak. Többek között szerepelt bennük az, hogy az ideiglenes kormány minden törvénye és rendelete érvényben maradjon, egyben maradjanak a schleswig-holsteini csapatok német parancsnokság alatt stb. Max Gagernt, mint a központi hatalom képviselőjét elküldték a tárgyalásokra, de végig Rendsburgban maradt, nem élt a lehetőséggel, hogy átmenjen Malmöbe. V. *Weimar*: i. m. 34.

16 I. m. 35.

17 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 57., 1848. júl. 2. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

18 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 62., 1848. júl. 21. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

szárságért, amely a nép uralmára épül”. A dán követ számára érthetetlen, hogy családjával és országával szembeni kötelességeit miért szorította háttérbe „a képzeletbeli és homályos haza miatt, amiről azt hiszik, hogy meg is lehet szeretni”. A dán követ nem tudta megbocsátani a frankfurti nemzetgyűlésnek, hogy a birodalomalapítást egyik békés szomszédjának igazságtalan meghódításával kezdte. Mindezek ellenére július 21-én átment gratulálni a főhercegnek, aki „66 éve ellenére kitűnő egészségnek örvend”, de akit Bille-Brahe most mégis gondterheltnak és fáradtnak látott. A követ szerint a főherceg Frankfurtból való hazatérése után „nagyon megöregedett”. Gratulációjára János azt mondta, hogy „nincs miért gratulálni, mert a mű meghaladja az emberi erőt”, majd beszélgetésük alatt folyamatosan a nehézségeket emlegette, valamint többször is az „átmeneti” szót használta. Ebből a követ azt a következtetést vonta le, hogy a főherceg csak átmenetinek tekinti frankfurti tevékenységét. „A küldetésem békeküldetés. Békét és egyetértést fogok nekik hirdetni és ezért országról országra fogok járni; látom magam, ahogy a béke pálmájával megyek” – mondta a főherceg. János ez utóbbi mondatát megragadva Bille-Brahe kifejezte reményét, miszerint „eljön majd az az idő, amikor a dánok a németeknek hűséges szövetségesei lesznek”, majd ráterelte a szót a schleswigi kérdésre. János ezzel kapcsolatos attitűdjével valószínűleg elégedett volt, hiszen a következőképpen zárja jelentését: „Az a meggyőződésem, hogy a kérdésben a főherceg teljesen igazat adott nekem, bár csak nagyon óvatosan fejezte ki magát. Az a megjegyzése, hogy »hova fog ez bennünket vezetni« – semmi kétséget nem hagyott bennem.”¹⁹

Július 26-ra már Bille-Brahe számára is ismertté vált a tény, hogy Wrangel megtagadta a fegyverszünet aláírását és Dánia ismét kritikus helyzetbe került. Bille-Brahe mindenfajta hivatalos utasítás nélkül még aznap felkereste a főherceget, hogy „amennyiben ez tőlem függ, megakadályozzam, hogy a háború ismét kirobbanjon”. Felhívta János figyelmét arra, hogy ha a nemzetgyűlés nem ratifikálja a fegyverszünetet és ha Wrangel megint átlépi Jütland határát, az svéd és orosz beavatkozást vonna maga után, és egy ilyen háborúnak a követ szerint beláthatatlanok a következményei. Bille-Brahe persze nem hitte, hogy a főhercegnek sikerül majd megfékezni a „600 személyből álló gyűlés szenvedélyeit”, amely „szendélyek még oly sok bajt fognak okozni Németország számára”, de elköszönéskor úgy látta, hogy „János főherceg teljesen tudatában van az ügy komolyságának és szilárdan elhatározta, hogy megfékezi a háborús lendületet addig, amíg még lehetséges”. A követre különösképpen a főherceg utolsó mondata hatott megnyugtatóan: „Mindig azt tanultam fiatal koromban, hogy Schleswig dán és hogy már Nagy Károly idején is az Ejder folyó volt a határa”. Bille-Brahe mindezek után már csak azt sajnálta, hogy „a frankfurti urak nem olyan józanul és jóhiszeműen olvasták a történelmet, mint a főherceg”. Bille-Brahe azonban nem elégedett meg a főhercegi ígérettel: a vizit után rögtön felkereste Svédország–Norvégia követét és kérte, hogy cselekedjen hozzá hasonlóan, anélkül per-

19 Uo.

sze, hogy a főherceg észrevegye az „összebeszélést”.²⁰ A svéd–norvég követ eleget tett a dán kérésnek, felkereste a főherceget és megismételte neki a dán követ által már előadott érveket. János neki is ugyanazt a választ adta: tökéletesen látja, hova vezet, ha Wrangel tábornok megint átlépi Jütland határát és amennyire csak lehet, megpróbálja ezt megakadályozni. Hiába tett azonban ígéretet a főherceg a svéd követnek is, Bille-Brahe úgy jellemzi főnökének Németország új régensét, mint aki nagyon tart a frankfurti nemzetgyűlés háborús hangulatától és akinek finomsága és békítő karaktere hátrányt jelent majd akkor, „amikor arról lesz szó, hogy visszatartsa ezeknek az embereknek a lendületét és önteltségét”.²¹ Bille-Brahe – mintegy megjövendölve az elkövetkezendő 100 év német történelmét – úgy látja 1848 nyarán, hogy nem lesz béke mindaddig, „amíg a német parlament eddigi külpolitikáját folytatja, és nem látom, hogy miért változtatna ezen. Az új Németország össze fog veszni minden szomszédjával, amíg csak lesz neki szomszédja, hiszen anélkül, hogy megvárnák, hogy eggyel végezzenek, máris konfliktust kezdenek egy újabb szomszédal. Mindezt a német becsület és méltóság nevében teszik, de mivel egyáltalán nem veszik figyelembe szomszédjaik jogait, mindenütt ellenállásba ütköznek, egészen addig, amíg egyszer majd meg nem tanulják, hogy a szenvedély rossz tanácsadó”.²²

Ausztria háborúba sodródásának veszélye

Míg Bécsben Bille-Brahe komoly erőfeszítéseket tett János főherceg „megpuhítása” érdekében, Vrints koppenhágai osztrák követ is igyekezett felhasználni osztrák mivoltát és hasznot húzni János megválasztásából a békekötés érdekében. Az osztrák kormánynak annál is nagyobb szüksége volt a főherceg politikai támogatására, hiszen a szintén osztrák Anton Schmerling birodalmi német belügyminiszter – a császári kormány és báró Vrints legnagyobb rosszallására – retorikájában a háborús pártot támogatta.²³ Kijelentette július 24-én a Pál-temp-

20 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 63., 1848. júl. 26. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

21 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 66., 1848. aug. 4. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

22 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 64., 1848. júl. 30. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

23 Schmerling valóban ahhoz a kevés osztrákhöz tartozott, aki hitt a frankfurti parlamentben és Németország újjáalakításában. A nagynémet koncepciót képviselő Schmerling szeme előtt egy osztrák vezetésű, tagolt és mérsékelt konzervatív, viszonylag gyengén központosított, és az osztrák örökös tartományokat magába foglaló szövetségi állam képe lebegett. Schmerling törekvései egyre nagyobb problémát jelentettek később Schwarzenbergnek is, akit egészen az 1849. márc. 4-i alkotmány kiadásáig folyamatosan próbált meggyőzni arról, hogy integrálják Ausztriát a német szövetségi államba. Schwarzenberg német politikájának fő faktorát Berlin, az európai nagyhatalmak, a liberális közvélemény, majd 1849-től a középnémet királyságok jelentették. A frankfurti parlamentet csak a porosz féllal való ideiglenes politikai küzdőtérnek fogta fel, ahol viszont, ha csak átmenetileg is, de képviselteni akarta Ausztriát. Így egyelőre mind János főhercegre, mind Schmerlingre szüksége volt.

lomban, hogy a háborút végig kell harcolni, hiszen a fegyverszünet nem egyeztethető össze Németország becsületével.²⁴ Július 31-én Schmerling ismételt a háború folytatása mellett agitált, miután felolvasta Wrangel egyik írását, amelyben a tábornok a Bellevue-tárgyalások kudarcáról számolt be, valamint arról, hogy a dán kormány állítólag elutasítja a német központi hatalom elismerését. Kapva kapván Schmerling kijelentésein, a porosz birodalmi német hadügyminiszter Eduard von Peucker ismételt kísérletet tett az Ausztriával való felelősség megosztására, amikor a nemzetgyűlés egyik fő feladatának jelölte meg, hogy „minden német törzsből” ki kell egészíteni a sereget. Az utalás egyértelműen Ausztriának szólt, amely idáig belső zavaraira hivatkozva kivonta magát a háborúban való részvétel alól. Schmerling háborús retorikája, majd Peucker felvetése komoly zavarokat okozott az addig semleges osztrák kurzusnak, de János főhercegnek is. Vrints augusztus 5-én tolmácsolta főnökének, az osztrák külügyminiszternek, Johann Philipp von Wessenberg bárónak a dán kormány reményét, miszerint „a birodalmi kormányzó igazságérzetének és jó szándékú személyes nézeteinek sikerülni fog a német nemzetgyűlésben eddig uralkodó schleswigi üggyel kapcsolatos véleményeket – amelyek a birodalmi minisztérium nyilatkozatai számára is irányul szolgálnak – a méltányosság és mértékletesség irányába visszaterelni”. A dán kormány bízik benne, hogy mivel János főherceg a bécsi dán követ irányába is állítólag ilyen kedvező kijelentéseket tett, a központi hatalom végül majd el fogja ismerni a fegyverszünetet. Vrints joggal reménykedhetett abban, hogy Wessenberg kedvező irányba tudja Jánost befolyásolni, hiszen Wessenberg nemcsak mint miniszterelnök és külügyminiszter, de mint a főherceg megbízottja is tartózkodott az innsbrucki udvarnál és elsősorban kettejük jó kapcsolatának volt köszönhető, hogy az osztrák kormány és a frankfurti nemzetgyűlés között folyamatos volt az összeköttetés 1848 nyarán.²⁵ Vrints azonban nem elégedett meg a pusztán közvetítő szereppel, hanem aktív diplomáciai lépéseket is tett annak érdekében, hogy a frankfurti nemzetgyűlésen elhangzott miniszteri megnyilvánulásokat semlegesítse. Két dolgot igyekezett cáfolni: 1. a dán kormány nem ismeri el a központi hatalmat és nem hajlandó Frankfurtal tárgyalni, 2. Ausztria, feladva semlegességét, csapatokat küld a Dánia elleni háborúba. A két dolog összefüggött, hiszen nyilván növelné János főherceg háborús hajlandóságát a hír, ha a dán kormány nem ismerné el azt a központi hatalmat, amelynek János főherceg áll az élén. Annak érdekében, hogy megcáfolhassa János főhercegnél Schmerling állításait, felkereste az ügyben a dán külügyminisztert, Christian Frederik Knuth grófot, aki megnyugtatta, hogy Dá-

24 Vrints Wessenberg külügyminiszternek, Koppenhága, N° 66., 1848. aug. 2. Haus-, Hof- und Staatsarchiv (= HHSStA) Wien Staatskanzlei (Staatenabteilung) Dipl. Korrespondenz Dänemark Kt. 112. 1847–48. Schmerling beszédéről Bille-Brahe is beszámol: „haladék nélkül mozgósítani kell és Wrangel tábornok rendelkezésére elegendő csapatot kell állítani, hogy egyszerre véget vessenek a dán háborúnak”. Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 64., 1848. júl. 30. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

25 *Alfred Ableitinger*: Erzherzog Johann und Wessenberg 1848. Zeitschrift des historischen Vereins für Steiermark 65(1974) 161–189.

niának semmi kifogása sincs a központi hatalommal szemben, csak miután Poroszország egyszer már a Német Szövetség nevében kötött egy szerződést, Dánia ezt nem kívánja újratárgyalni.²⁶ Mindezek után Vrints úgy érezte, semmi nem sértheti már János főherceget abban, hogy szorgalmazza a birodalmi kormány és a parlament számára a Wrangel által megtagadott fegyverszünet ratifikálását. Az ügy érdekében Vrints közvetlenül is felvette a kapcsolatot János főherceggel. Augusztus 12-én levélben fordult hozzá, amelyben cáfolta Schmerling téves megnyilvánulását, miszerint Dánia a német központi hatalmat meg akarta volna sérteni. Ellenkezőleg. Amint azt a bécsi dán követtől is hallhatta János, semmire nem vágyik annyira a dán kormány, mint a németekkel való békés megegyezésre, de egy már megkötött és Dánia számára előnyös fegyverszünetet nem akar megváltoztatni Wrangel elképzelései alapján. „A schleswigi kérdés már önmagában is bonyolult, de a dán és nem kevésbé német túlkapások, valamint Poroszország elsietett ellenséges intervenciója és az ezt előidéző nagyhatalmi beavatkozások miatt olyan végtelenül bonyolult lett, hogy a végső megoldást aligha lehet megtalálni a közeljövőben” – írja János főhercegnek Vrints. Mégis, a katasztrófa elkerülése érdekében, most mindenki kívánsága és reménye János főherceg jogérzete és jóindulatú szelleme felé irányul és kéri, hogy levelét tudassa a frankfurti döntéshozókkal.²⁷ Közben a helyzet valóban kezdett komollyá válni, hiszen másnap Vrints már arról volt kénytelen tájékoztatni a főnökét, hogy Knuth Schmerling elsietett nyilatkozata és az osztrák csapatok schleswigi hadjáratban való esetleges részvétele miatt a bécsi dán követ visszahívását fontolgatja.²⁸ Ezekben a napokban nemcsak a dán, de a svéd kormány is a diplomáciai kapcsolatok megszakításával fenyegette meg Ausztriát. A svéd király is kifejezte Ausztria stockholmi követén keresztül aggodalmát, valamint azt, hogy „nem tudja és szinte nem is akarja elhinni, hogy eme kérdés megvalósulhat és hogy Ausztria eltérne az eddigi követett politikájától”.²⁹

Az osztrák minisztertanács augusztus 10-én és 11-én tárgyalta az ügyet.³⁰ Eddigre azonban már Theodor Baillet de Latour gróf hadügyminiszter kinyilvánította a kormánynak a dán háborúban való osztrák részvételre vonatkozó elutasító döntését. Peucker tábornok július 30-i levelére, amelyben hivatalosan kéri

26 Vrints Wessenberg külügyminiszternek, Koppenhága, N° 68A., 1848. aug. 6. HHStA Wien Staatskanzlei (Staatenabteilung) Dipl. Korrespondenz Dänemark Kt. 112. 1847–48.

27 Vrints János főhercegnek, Koppenhága, 1848. aug. 12. HHStA Wien Staatskanzlei (Staatenabteilung) Dipl. Korrespondenz Dänemark Kt. 112. 1847–48.

28 Vrints Wessenberg külügyminiszternek, Koppenhága, N° 71., 1848. aug. 13. HHStA Wien Staatskanzlei (Staatenabteilung) Dipl. Korrespondenz Dänemark Kt. 112. 1847–48.

29 Esterhazy gróf Wessenberg külügyminiszternek, Stockholm, 1848. aug. 10. Ld. Europäische Quellen zur Schleswig-Holsteinischen Geschichte im 19. Jahrhundert. I. Akten aus dem Wiener Haus-, Hof- und Staatsarchiv 1818–1852. Hrsg. Johann Albrecht von Rantzau. Breslau, 1934. (Veröffentlichungen der Schleswig-Holsteinischen Universitätsgesellschaft 43. Schriften der Baltischen Kommission zu Kiel 23.) 88.

30 Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. I. Die Ministerien des Revolutionsjahres 1848. Hg. Thomas Kleťka. Wien, 1996. 554–555.

az osztrák kormánytól a csapatküldést, Latour nem Peuckernek, hanem János főhercegnek írta meg augusztus 4-én a kategorikusan elutasító választ. Kiemelte, hogy az osztrák kormány már 25 000 embert hívott fegyverbe, hogy védje a Német Szövetség területét egyrészt Tirolban, másrészt az Adria-tengerparton. Ennek pedig elegendőnek kell lennie az ő részükről.³¹

Az osztrák diplomácia aktív és mérséklő közvetítésének köszönhetően az Ausztria és Dánia közötti háború veszélye elhárult, sőt miután János főherceg a központi hatalom nevében teljhatalmat ruházott Poroszországra a tárgyalások folytatásához, a porosz fél augusztus 14-én ismét tárgyalóasztalhoz ült, és augusztus 26-án megszületett a malmói fegyverszüneti egyezményről.³² A hét hónapos, 12 cikkelyt, egy szeparált és egy pótcikkelyt tartalmazó szerződés nem tartalmazott semmiféle előzetes békefeltételt. Ennek ellenére a schleswig-holsteini csapatok feloszlását és az ideiglenes kormány megszüntetését is magában foglaló egyezmény nagy felháborodást váltott ki nemcsak a schleswig-holsteini kormány, de a várakozásokkal teli frankfurti nemzetgyűlés tagjaiból is. Bár szeptember 16-án hosszas viták után a nemzetgyűlés 258:237 arányban elfogadta az egyezményt, az öt hónappal korábban még létező porosz–frankfurti egyetértés alapja megbomlott. A Pál-templom létét mentálisan a schleswigi kérdés német egységgel való azonosítása határozta meg, így a fegyverszünet ratifikálása súlyos csapást mért a nemzetgyűlés és a központi hatalom tekintélyére is. A német egység megalkotásában a frankfurti nemzetgyűlés elveszítette erejét és a német kérdés súlypontja Frankfurtból az elkövetkezendő négy évben Berlinbe került át.

Konklúzió

Amint a fentiekből látható, János főherceg közvetlenül kinevezése után, 1848 július–augusztusában a schleswigi kérdés fókuszába került. Mindkét háborúzó fél az ő személyétől és hivatalától várta célkitűzéseinek támogatását és érdekeinek képviselését. A dán és osztrák követ diplomáciai levelezése ugyan nem ad választ arra a döntő fontosságú kérdésre, hogy Jánosnak a gyakorlatban mekkora szerepe volt a malmói fegyverszünet elfogadásában, illetve Ausztria háborúba sodródásának elhárításában, annyi azonban kiderül a dán forrásokból is, hogy a főherceg mérsékelt álláspontot foglalt el a schleswigi kérdésben és helytelenítette a frankfurti nemzetgyűlés dán hercegséggel kapcsolatos hódító terveit. Bár a semlegességet nehéz volt megőriznie és nem is mindig sikerült, amiért nem egyszer támadások érték a dán radikális sajtó részéről.³³ Az osztrák kormány azon-

31 Bille-Brahe Knuth külügyminiszternek, Bécs, N° 69., 1848. aug. 12. RK Udenrigsministeriet Østrig Depecher 1848/49.

32 Az aug. 26-i fegyverszüneti malmói konvenció szövege megtalálható: Danske Tractater efter 1800. I. 180–191.

33 „Sokak számára úgy tűnik, hogy baráti viszonyban vagyunk az egész világgal, kivéve a forradalmi központi német hatalmat és a schleswig-holsteini lázadókat. Ausztriával például soha nem sza-

ban minden bizonnyal elégedett volt vele, hiszen a frankfurti, így a schleswigi kérdésben elfoglalt álláspontja és magatartása is megfelelt a semleges osztrák kurzusnak. Annak ellenére, hogy a dán követ kezdetben úgy látta, hogy János a frankfurti pozíció elvállalásával magára hagyta a császári államot, valójában a császári állam Frankfurtba helyezett „bástyájaként” mindenekelőtt Ausztriát szolgálta. Személye Frankfurtban garancia volt arra, hogy a császári állam nehézségei ellenére sem adja fel Németországot és nem engedi át a terepet Berlinnek. Későbbi tevékenysége és maga az a tény is, hogy sokszor megalázó helyzeteket is vállalva egészen 1849. december 30-ig kitartott posztján, Schwarzenberg herceg elvárásának megfelelően, azt bizonyítja, hogy az osztrák érdekeknek megfelelően járt el a német- és a schleswigi kérdésben is, és amíg tudta, sikeresen blokkolta a porosz uniós tervek megvalósítását.³⁴ Ezzel pedig lehetővé tette Ausztria számára, hogy újult erővel lásson hozzá németországi szupremáciájának visszaszerzéséhez.

RENÁTA RAÁB

ARCHDUKE JOHN AND THE CRISIS OF SCHLESWIG IN 1848

Although several studies have been written dealing with Archduke John, regent of Germany, and his activity in Frankfurt in 1848, we still know little about how he took his own appointment and how he got into the diplomatic focus of the war of Schleswig in July–August of 1848. The war broke out due to the contention for the principality of Schleswig, it lasted from 1848 to 1850, and it became of European importance when Prussia and its ally, i.e. the national assembly of Frankfurt aimed to form the new and homogeneous Germany and to seize the principality in question, which belonged to Denmark at that time. The German–Prussian plans basically crossed the interests of the other four great powers (Austria, Russia, England and France), because due to the geostrategic position of the principalities of Schleswig and Holstein, belonging to the Danish Monarchy, assured the control over the passage to the Baltic Sea and the

kadt meg a baráti viszony, mivel, ahogy azt Schmerling úr megjegyezte: az osztrák császár, mint a nem német országok régense megtarthatta koppenhágai képviselőjét. Míg tehát a német örökös tartományok császára és nagybátyja, a birodalmi kormányzó az ellenségünk, abban a szerencsében részesülhetünk, hogy őfenségét, mint Lombardia és Magyarország királyát megtarthatjuk barátunknak. Nemrég fejeztük ki őfensége magyar–velencei–lombardiai király iránti barátságunkat, amikor kívánságára megtagadtuk a Római Köztársaság elismerését [...], körülbelül az idő tájt, mikor a nagybácsi Frankfurtban megkapta a VIII. Christian hadihajó pusztulásáról a hírt és ez alkalommal dicshimnusz t zengett a német tengerészet első győzelméről”. Københavnsposten 1849. máj. 23.

34 János főherceg egyre jobban belefáradt frankfurti tevékenységébe és folyamatosan sürgette Schwarzenberget egy ideiglenes német központi hivatal létrehozására. A poroszokkal való rivalizálás miatt azonban csak 1849. szept. 30-án teljesült a kívánsága, amikor is Poroszország és Ausztria aláírta az új központi hatalomról (Interim) szóló ideiglenes szerződést, amely az összes szövetségi kormány nevében köteles volt ellátni 1850. máj. 1-ig a szövetségi kormányzás feladatait. A végrehajtó szerv, az ún. Bundeszentalkommissio azonban csak 1849. dec. 20-án kezdte meg működését. János főherceg mandátuma tehát hivatalosan ezen a napon szűnt meg.

unbroken movement of European and Russian ships through it. The Russian, British and French diplomacy had made it clear for Berlin by the spring of 1848 that they would not let Berlin passively seize the Danish territories, the port of Kiel and the establishment of a strong German naval force. As opposed to the national assembly of Frankfurt, Prussia realized in time the threat of European isolation and a coalition war because of the hostilities to Denmark, thus Prussia agreed to solve the crisis through negotiations. In consequence of the Prussian decision, Berlin's relation to the national assembly of Frankfurt and the German public opinion grew so worse that the Prussian plans to head Germany were in danger. In order to improve the situation, Prussia attempted to extend responsibility of war to its rival, to Austria, the other great power of the German allies, including all the negative consequences, as well. For that purpose, the Prussian regarded the newly appointed Habsburg archduke to be the perfect tool, but they soon were disappointed with him. Archduke John could identify himself with the Austrian foreign policy in connection with the issue of Schleswig, i.e. the strict neutrality on which Austria insisted so stubbornly and demonstratively. Austria learned at Prussia's expense, thus they intended to maintain its European prestige within the Pentarchy, the German public opinion and the German states. Archduke John had a key role in this policy. Even if it seemed to be impossible for a regent of Germany to represent a neutral attitude regarding the question of Danish territories in Frankfurt in the summer of 1848, Archduke John was able to cope with it, because he did not yield to the pestering of the Danish diplomacy and the national assembly of Frankfurt, either. Despite that at the beginning the Danish envoy believed that Archduke John had let down the imperial state by accepting his function in Frankfurt, as a matter of fact, he served first and foremost the Austrian interests in the bulwark of Vienna in Frankfurt. His person guaranteed in Frankfurt that Vienna would not give up Germany and would not made way for Berlin, despite all the difficulties. His farther activity and the fact that he kept his position until 30 December 1849 according to Schwarzenberg's wishes prove that he acted in obedience to Austrian interests in connection with the issues of Germany and Schleswig, and he was able to cross successfully the Prussian plans for the union as long as he could. This way, he opened the door to Austria to re-establish the German supremacy with renewed effort.